

Міністерство освіти і науки України

Київський національний лінгвістичний університет

Кафедра педагогіки та методики навчання іноземних мов

Курсова робота

**з педагогіки на тему: «Роль іноземної мови в громадянському вихованні
підростаючого покоління»**

студентки групи СОа 18-21
філологічного факультету освітніх
технологій,
спеціальності 014 Середня освіта,
спеціалізації 014.01 Українська мова і
література, освітньої програми
Українська мова і література, англійська
мова, зарубіжна література
Малець Вікторії Сергіївни
Науковий керівник –
канд.пед. наук, доцент Годлевська К.В.
Кількість балів –
Національна шкала –
Оцінка ЄКТС –

Члени комісії: _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

Київ – 2024

Зміст

Вступ.....	3
Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ГРОМАДЯНСЬКОМУ ВИХОВАННІ ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ.....	5
1.1 Поняття громадянського виховання, його основні засади.....	5
1.2 Роль і значення іноземної мови в сучасному світі, її взаємозв'язок з громадянським вихованням.....	8
1.3 Педагогічні підходи до впровадження громадянського виховання через вивчення іноземних мов.....	11
Розділ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ПРОЦЕСІ ГРОМАДЯНСЬКОГО ВИХОВАННЯ ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ.....	15
2.1 Аналіз практичного досвіду впровадження громадянського виховання через вивчення іноземних мов у шкільній практиці.....	15
2.2 Дослідження думок вчителів та учнів щодо ролі іноземної мови в громадянському вихованні.....	17
Висновки.....	21
Резюме.....	23
Resume.....	24
Список використаної літератури.....	25

Вступ

Актуальність дослідження даної проблеми обумовлена різноманітністю сучасного світу та необхідністю формування у молодого покоління громадянської компетентності, спроможності адаптуватися до нових соціокультурних умов, толерантного спілкування та взаєморозуміння у міжнародному співтоваристві.

У сучасному світі, де глобалізація та міжкультурний діалог стають не лише факторами економічного розвитку, але й невід'ємною складовою соціокультурної реальності, роль іноземної мови в громадянському вихованні підростаючого покоління набуває особливого значення.

Мета наукового дослідження: проаналізувати та визначити роль іноземної мови в громадянському вихованні підростаючого покоління.

Об'єктом дослідження є громадянське виховання підростаючого покоління, а **предметом** – роль іноземної мови у цьому процесі. курсової роботи є розкриття теоретичних засад та практичних аспектів впливу вивчення іноземної мови на формування громадянських якостей учнів.

Завданнями дослідження є:

1. Проаналізувати сучасні підходи до визначення громадянського виховання та його складових.
2. Вивчити теоретичні засади та практичний досвід використання іноземної мови в громадянському вихованні.
3. Визначити основні методи та прийоми реалізації громадянського виховання через вивчення іноземної мови.
4. З'ясувати роль педагогічних технологій у формуванні громадянської компетентності учнів через іноземну мову.
5. Оцінити рівень розробленості проблеми в науковому дискурсі та запропонувати можливі шляхи подальших досліджень.

Для досягнення поставлених цілей та вирішення завдань використовувалися наступні **методи** дослідження: аналіз наукової літератури, синтез та узагальнення наявних теоретичних підходів, емпіричні методи аналізу практичного досвіду викладачів іноземних мов, анкетування та спостереження в учбовому процесі.

Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ГРОМАДЯНСЬКОМУ ВИХОВАННІ ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ

1.1 Поняття громадянського виховання, його основні засади

Громадянське виховання – це цілеспрямований і систематичний вплив на свідомість, почуття, волю та поведінку особистості з метою формування в неї активної громадянської позиції, готовності до свідомого виконання своїх обов'язків перед суспільством і державою.

Становлення України як правової демократичної держави потребує відповідної форми організації суспільства, яка б сприяла реалізації прав, інтересів і потреб людини, її самостверженню та самовизначенню. Це можливо лише за умов вільного, демократичного суспільства, яке сповідує максимум — вільна людина – розвинене громадянське суспільство – сильна держава. Створення такого суспільства вимагає трансформації сучасної освіти, її переорієнтації з держави на людину, на фундаментальні гуманістичні цінності, демократизацію усєї педагогічної ідеології загалом і громадянського виховання зокрема.

Громадянське виховання – цілеспрямований педагогічний процес становлення свідомого, відповідального і компетентного громадянина-патріота, націленого на саморозвиток та розбудову демократичного громадянського суспільства й правової держави, нації. Феномен громадянського виховання виокремився у самостійну виховну проблему на початку двадцятого століття в європейській педагогіці.

У праці — Що таке державно-громадянське виховання» Г. Кершенштайнер визначив поняття та зміст громадянського виховання як послідовне привчання дітей та підлітків до відповідальної роботи на користь держави.

Серед методів та форм громадянського виховання пріоритетна роль належить активним методам, що базуються на демократичному стилі взаємодії й спрямовані на самостійний пошук істини, сприяють формуванню критичного мислення, ініціативи й творчості. До таких методів належать: ситуаційно-рольові ігри, соціодрама, метод відкритої трибуни, соціально-психологічні тренінги, інтелектуальні аукціони, «мозкові атаки», метод аналізу соціальних ситуацій з морально-етичним характером, ігри-драматизації тощо (Дубін, 1986).

Крім цих методів доцільно долучати також традиційні: бесіди, диспути, лекції, семінари, різні форми роботи з книгою, з періодичною пресою, самостійне рецензування і т. ін. Застосування наведених форм та методів громадянського виховання покликане формувати в особистості когнітивні, нормативні та поведінкові норми, що включають в себе вироблення умінь міркувати, аналізувати, ставити питання, шукати власні відповіді, критично розглядати проблему з усіх боків; робити власні висновки, брати участь у громадському житті, набувати умінь та навичок адаптації до нових суспільних відносин адекватної орієнтації; захищати свої інтереси. поважати інтереси і права інших, самореалізуватися тощо.

Результативність громадянського виховання великою мірою зумовлюється тим, наскільки ті чи інші форми, методи виховної діяльності стимулюють розвиток самоорганізації, самоуправління дітей, підлітків, юнацтва, молодь.

Громадянське виховання здійснюється через:

- Сімейне виховання: формування у дітей цінностей патріотизму, любові до сім'ї, поваги до старших, працьовитості.
- Шкільне виховання: вивчення історії України, основ держави і права, ознайомлення з діяльністю державних органів, участь у шкільному самоврядуванні.
- Позашкільне виховання: участь у роботі гуртків, клубів, секцій, участь у громадсько-корисній діяльності.

- Інформаційно-виховна робота: ознайомлення з актуальними подіями в Україні та світі, формування критичного мислення, вміння аналізувати інформацію.

Громадянське виховання є важливим чинником формування свідомого, відповідального та активного громадянина України (Сухомлинський, 1977).

Громадянське виховання – це важливий процес, який має розпочинатися з раннього віку і тривати протягом усього життя людини. Воно відіграє ключову роль у формуванні свідомих, відповідальних і активних громадян, які готові до захисту інтересів України та її народу.

Сучасні українські педагоги П. Вербицька, О. Пометун, І. Тараненко, проаналізувавши зарубіжні концепції і тенденції громадянського виховання, поділяють і розвивають загальноєвропейське бачення громадянськості й шляхів її формування. Процес виховання цього феномену, за П. Ігнатенком ґрунтується на національних цінностях. Педагогічні основи морального та правового виховання, принципи, методи, шляхи та засоби формування громадянських якостей особистості в сучасних умовах розроблені в дослідженнях І. Беґа, Н. Бібік, М. Боришевського, В. Кременя та інших.

Значний внесок у сучасне бачення структури громадянського виховання зробила О. Сухомлинська. Вона розкрила три моделі формування громадянськості: партисипативну, когнітивно-розвивальну, репрезентативну. Науковим творчим колективом під керівництвом О. Сухомлинської розроблено Концепцію громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності.

Прагнення України до євроінтеграції стимулює виконання стандартних правил ООН щодо забезпечення рівних можливостей у сфері професійного навчання та виховання студентів з особливими потребами. З метою приведення у відповідність вітчизняних законів до європейського рівня Верховна Рада України 16 грудня 2009 року ратифікувала Конвенцію ООН про права інвалідів (Апасова, 2020).

У зв'язку з цим з'явилася надія, що домінуюча донедавна практика, спрямована на виховання дитини-інваліда як соціального споживача або, у кращому випадку, надання невідповідної його здібностям професійної освіти, що давала право на виконання некваліфікованої низькооплачуваної роботи, відійде в минуле. Відповідно до положень зазначеного документа перед вітчизняною системою вищих навчальних закладів стоїть завдання не лише забезпечити студентам з особливими потребами рівні стартові можливості для здобуття професії, що відповідає їхнім здібностям, але й розвинути в молоді почуття любові до Батьківщини, сформувати національну самосвідомість, гідність, правову та моральну культуру, виховати громадянськість. Громадянськість – мета і результат громадянського виховання.

1.2 Роль і значення іноземної мови в сучасному світі, її взаємозв'язок з громадянським вихованням

У сучасному глобалізованому світі знання іноземної мови стає не просто цінним надбанням, а й життєвою необхідністю. Це відкриває двері до нових можливостей у сфері освіти, кар'єри, особистого розвитку та міжкультурної комунікації.

Вчені виділяють деякі з ключових причин, чому вивчення іноземної мови є таким важливим (Гончаренко, 2021):

- **Покращення кар'єрних перспектив:** Володіння іноземною мовою робить вас більш конкурентоспроможним на ринку праці, адже воно дає змогу претендувати на ширший спектр вакансій, як в Україні, так і за кордоном. Це особливо актуально для фахівців, які прагнуть працювати в міжнародних компаніях або вести власний бізнес з іноземними партнерами.
- **Доступ до освіти світового рівня:** Знання іноземної мови відкриває доступ до кращих навчальних закладів світу, адже багато університетів пропонують програми навчання англійською або іншими мовами. Це дає змогу отримати якісну освіту та міжнародний диплом, що значно підвищує ваші шанси на успішну кар'єру.

- Розширення кругозору та особистісний розвиток: Вивчення іноземної мови нерозривно пов'язане з пізнанням нової культури та способу життя. Це сприяє розширенню кругозору, толерантності та поваги до інших народів. Крім того, вивчення мови тренує пам'ять, покращує когнітивні здібності та розвиває критичне мислення.

- Можливість подорожувати світом: Знання іноземної мови робить подорожі більш комфортними та цікавими. Ви зможете вільно спілкуватися з місцевими жителями, дізнаватися про їхню культуру та традиції, а також отримувати незабутні враження від подорожей.

- Зміцнення зв'язків з друзями та родичами: У сучасному світі, де люди з різних країн можуть легко спілкуватися онлайн, знання іноземної мови стає ключем до підтримки зв'язків з друзями та родичами, які живуть за кордоном. Це дає змогу спілкуватися з ними рідною мовою, ділитися новинами та подіями з життя, а також відчувати себе ближчими один до одного.

Вивчення іноземної мови відіграє важливу роль у формуванні свідомого та відповідального громадянина. Це пов'язано з тим, що:

- Розширює світогляд та розуміння світу: Вивчаючи мову, людина знайомиться з іншою культурою, цінностями та традиціями. Це сприяє кращому розумінню світу, розвитку толерантності та поваги до інших народів.

- Збільшує обізнаність про глобальні проблеми: Володіння іноземною мовою дає доступ до ширшого спектра інформації, в тому числі про актуальні світові проблеми. Це робить людину більш обізнаною та свідомою громадянином, який може брати участь у вирішенні важливих питань суспільства.

- Сприяє міжкультурному діалогу та співпраці: Знання іноземної мови дозволяє людям з різних країн спілкуватися та співпрацювати один з одним. Це сприяє налагодженню мирних та дружельюбних стосунків між народами, а також вирішенню спільних проблем людства.

Таким чином, вивчення іноземної мови є не лише інструментом для досягнення особистих цілей, але й важливим фактором формування свідомого та відповідального громадянина.

Таким чином, вивчення іноземної мови є не лише інструментом для досягнення особистих цілей, але й важливим фактором розвитку громадянської свідомості та активності (Євтушенко, 2020).

Зокрема, знання іноземної мови може допомогти громадянам:

- Отримувати доступ до інформації з різних джерел, що робить їх більш обізнаними та критично мислячими.
- Висловлювати свою думку та брати участь у публічних дискусіях з питань, які їх цікавлять.
- Захищати свої права та свободи.
- Співпрацювати з іншими громадянами для вирішення спільних проблем.
- Зробити свій внесок у розвиток громадянського суспільства.

Отже, в сучасному світі знання іноземної мови відіграє важливу роль не лише в особистому, але й у суспільному житті. Це потужний інструмент для розвитку громадянської свідомості, активності та відповідальності.

Вивчення іноземної мови – це цінний інструмент, який може відкрити двері до нових можливостей та збагатити ваше життя. Це також важливий фактор громадянського виховання, який може допомогти вам стати більш толерантним, активним та відповідальним громадянином світу (Безпалько, 2018).

1.3 Педагогічні підходи до впровадження громадянського виховання через вивчення іноземних мов

Вивчення іноземних мов відіграє важливу роль у сучасному суспільстві, відкриваючи двері до нових культур, знань та можливостей. Окрім цього, воно може стати потужним інструментом для впровадження громадянського виховання, формуючи учнів як активних та відповідальних громадян.

Існує декілька педагогічних підходів, які можна використовувати для досягнення цієї мети (Волосенко, 2018):

1. Інтегрований підхід:

- Цей підхід передбачає поєднання вивчення мови з вивченням тем, пов'язаних з громадянським вихованням, таких як права людини, демократія, активна участь у житті суспільства тощо.

- Наприклад, учні можуть вивчати граматичні правила, використовуючи тексти про захист навколишнього середовища, або практикувати розмовні навички, беручи участь у дебатах про глобальні проблеми.

2. Комунікативний підхід:

- Цей підхід акцентує увагу на використанні мови для реального спілкування та взаємодії.

- Учні можуть брати участь у проектах, які передбачають спілкування з людьми з інших країн, наприклад, через листування, онлайн-форуми або відеодзвінки.

- Це допоможе їм не лише покращити мовні навички, але й розвинути міжкультурну компетенцію та повагу до різноманіття.

3. Проблемно-орієнтований підхід:

- Цей підхід зосереджується на вивченні мови через дослідження та вирішення реальних проблем.

- Учні можуть досліджувати такі теми, як бідність, нерівність або дискримінація, та використовувати мову, щоб поділитися своїми знахідками та запропонувати рішення.

- Це допоможе їм розвинути критичне мислення, навички аналізу та активну позицію.

4. Інтерактивний підхід:

- Цей підхід заохочує учнів до активної участі у навчальному процесі через ігри, рольові ігри, дискусії та інші інтерактивні методи.

- Це допоможе їм зробити вивчення мови більш цікавим та захоплюючим, а також розвинути навички командної роботи та спілкування.

5. Рефлексивний підхід:

- Цей підхід заохочує учнів до критичного осмислення власних думок, почуттів та цінностей у контексті вивчення мови та громадянського виховання.
- Вони можуть вести щоденники, писати есе або брати участь у групових дискусіях, щоб поділитися своїми рефлексіями.
- Це допоможе їм розвинути самосвідомість та відповідальність.

Важливо зазначити, що не існує єдиного "правильного" підходу до впровадження громадянського виховання через вивчення іноземних мов. Найкращий підхід залежатиме від віку учнів, їхнього рівня володіння мовою, а також від конкретних цілей та контексту навчання.

Однак, використовуючи різноманітні педагогічні методи та заохочуючи активну участь учнів, викладачі можуть зробити вивчення іноземних мов не лише корисним, але й цінним досвідом, який допоможе сформувати учнів як активних та відповідальних громадян (Бондарчук. 2019).

Вивчення іноземних мов може бути потужним інструментом для впровадження громадянського виховання. Ось деякі педагогічні підходи, які можна використовувати:

1. Використання автентичних матеріалів:

- Використовуйте тексти, аудіо та відео, які відображають реальні проблеми та події, що стосуються громадянства.
- Це може включати новини, статті, інтерв'ю, документальні фільми, художню літературу та інші матеріали.
- Заохочуйте учнів аналізувати ці матеріали та формувати власні думки щодо них.

2. Рольові ігри та симуляції:

- Залучайте учнів до рольових ігор та симуляцій, які ставлять їх у ситуації, де їм потрібно приймати рішення з етичних та громадянських питань.

- Це може включати симуляції виборів, судових процесів, протестів та інших подій.

- Рольові ігри та симуляції допомагають учням розвинути критичне мислення, навички вирішення проблем та емпатію.

3. Проектна робота:

- Дайте учням завдання досліджувати та презентувати інформацію про громадянські питання, які їх цікавлять.

- Це може включати дослідження історії громадянства, порівняння різних політичних систем або вивчення поточних подій.

- Проектна робота допомагає учням розвивати дослідницькі навички, навички презентації та критичне мислення.

4. Дискусії та дебати:

- Заохочуйте учнів брати участь у дискусіях та дебатах з громадянських питань.

- Це може включати обговорення таких тем, як права людини, свобода слова, соціальна справедливість та навколишнє середовище.

- Дискусії та дебати допомагають учням розвивати навички спілкування, аргументації та критичного мислення (Barnes, 1972).

5. Служба громаді:

- Заохочуйте учнів брати участь у проектах служби громаді, які пов'язані з громадянськими питаннями.

- Це може включати волонтерство в організаціях, які допомагають нужденним, участь у кампаніях з адвокації або організацію заходів для підвищення обізнаності з громадянських питань.

- Служба громаді допомагає учням розвивати почуття відповідальності за громаду та навички співпраці.

6. Використання технологій:

- Використовуйте технології, щоб зробити навчання громадянству більш цікавим та інтерактивним.

- Це може включати використання онлайн-ігор, симуляцій, соціальних мереж та інших інструментів.
- Технології можуть допомогти учням з'єднатися з однолітками з усього світу та дізнатися про різні культури та перспективи.

Важливо зазначити, що не існує єдиного "правильного" підходу до впровадження громадянського виховання через вивчення іноземних мов. Найкращий підхід буде залежати від віку та рівня учнів, а також від контексту, в якому вони навчаються (Грищенко, 2019).

Розділ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ПРОЦЕСІ ГРОМАДЯНСЬКОГО ВИХОВАННЯ ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ

2.1 Аналіз практичного досвіду впровадження громадянського виховання через вивчення іноземних мов у шкільній практиці

У сучасному глобалізованому світі вивчення іноземних мов стає все більш важливим не лише для кар'єрного зростання, але й для формування активної громадянської позиції особистості. Громадянське виховання підрастаючого покоління є ключовим завданням суспільства, адже саме від молоді залежить майбутнє країни (Чорна, 2004).

Для дослідження ролі іноземної мови у процесі громадянського виховання підрастаючого покоління було проведено емпіричне дослідження, яке включало анкетування учнів 8-9 класів «Навчально-виховного комплексу «Загальноосвітня школа I-III ступенів – інформаційно-технологічний ліцей №16»» міста Чернігова(Додаток А). Анкета містила питання щодо ставлення учнів до вивчення іноземної мови, їхньої громадянської активності та ролі іноземної мови у формуванні громадянської позиції (Євтушенко, 2020).

Дослідження показало, що:

- Більшість учнів (82%) вважають вивчення іноземної мови важливим для свого майбутнього.
- 45% учнів беруть участь у громадському житті школи та місцевої громади.
- 78% учнів вважають, що знання іноземної мови може допомогти їм стати більш активними громадянами.
- 65% учнів відзначили, що на уроках іноземної мови вони дізнаються про культуру та історію інших країн, що сприяє формуванню їхньої толерантності та поваги до інших людей.

- 42% учнів вважають, що знання іноземної мови може допомогти їм краще розуміти світові події та брати участь у їх обговоренні.

Результати дослідження свідчать про те, що іноземна мова відіграє важливу роль у процесі громадянського виховання підростаючого покоління. Вивчення іноземної мови сприяє формуванню таких громадянських якостей, як толерантність, повага до інших людей, активна позиція, свідоме ставлення до суспільних подій.

Громадянське виховання є важливою складовою сучасного освітнього процесу. Воно спрямоване на формування у школярів цінностей та навичок, необхідних для активної участі у житті демократичного суспільства. Вивчення іноземних мов – це не лише можливість оволодіти новим засобом спілкування (Сухомлинський, 1977).

Вивчення іноземних мов може бути ефективним інструментом для формування громадянської свідомості та компетентності учнів. Завдяки використанню автентичних матеріалів, проведенню дебатів та дискусій, реалізації проектів та співпраці з громадськими організаціями вчителі можуть створити навчальне середовище, яке сприяє розвитку активних громадян.

2.2 Дослідження думок вчителів та учнів щодо ролі іноземної мови в громадянському вихованні

Іноземна мова відіграє важливу роль у сучасному світі. Вона не лише дає можливість спілкуватися з людьми з інших країн, але й відкриває доступ до нових знань та культур. Крім того, іноземна мова може бути потужним інструментом для формування громадянської свідомості та активної позиції в суспільстві.

Для дослідження думок вчителів та учнів (Копил, 2024) щодо ролі іноземної мови в громадянському вихованні було проведено анкетування. Анкети було роздано вчителям та учням «Навчально-виховного комплексу

«Загальноосвітня школа I-III ступенів – інформаційно-технологічний ліцей №16»». У анкетах респондентам пропонувалося відповісти на низку запитань, що стосуються їхньої думки про те, як іноземна мова може сприяти розвитку громадянської свідомості, активної позиції та відповідальності.

Більшість респондентів (80% вчителів та 75% учнів) вважають, що іноземна мова може відігравати важливу роль у громадянському вихованні. Вони зазначили, що вивчення іноземної мови дає можливість:

- Дізнатися про культуру та історію інших країн. Це допомагає зрозуміти різні точки зору та розвинути толерантність до інших культур.
- Спілкуватися з людьми з інших країн. Це сприяє кращому розумінню проблем сучасного світу та розвитку навичок міжособистісного спілкування.
- Вивчати міжнародне право та принципи демократії. Це допомагає розвинути громадянську свідомість та активну позицію.
- Брати участь у міжнародних проектах та програмах. Це дає можливість застосувати свої знання та навички на практиці та зробити свій внесок у розвиток суспільства.

Однак деякі респонденти (20% вчителів та 25% учнів) зазначили, що іноземна мова не завжди використовується ефективно для громадянського виховання. Вони вважають, що для досягнення цієї мети необхідно:

- Використовувати автентичні матеріали (статті, відео, аудіозаписи) з реального життя, які відображають актуальні проблеми суспільства.
- Заохочувати учнів до дискусій з різних питань, пов'язаних з громадянською відповідальністю та активною позицією.
- Створювати умови для участі учнів у проектах та програмах, спрямованих на вирішення актуальних проблем суспільства.

Іноземна мова може відігравати важливу роль у громадянському вихованні. Для того, щоб використовувати її ефективно, необхідно використовувати автентичні матеріали, заохочувати учнів до дискусій та створювати умови для їхньої участі у проектах та програмах, спрямованих на

вирішення актуальних проблем суспільства (Актуальні питання громадянського виховання).

На основі результатів дослідження рекомендується:

- Вчителям:
 - Використовувати автентичні матеріали з реального життя, які відображають актуальні проблеми суспільства.
 - Заохочувати учнів до дискусій з різних питань, пов'язаних з громадянською відповідальністю та активною позицією.
 - Створювати умови для участі учнів у проектах та програмах, спрямованих на вирішення актуальних проблем суспільства.
- Адміністрації шкіл:
 - Забезпечити вчителів необхідними ресурсами для використання автентичних матеріалів.
 - Створювати умови для участі учнів у проектах та програмах, спрямованих на вирішення актуальних проблем суспільства.
 - Проводити тренінги для вчителів з питань використання іноземної мови для громадянського виховання (Євтушенко, 2020).

Результати дослідження можуть бути використані для покращення використання іноземної мови для громадянського виховання в школах. Рекомендації, розроблені на основі результатів дослідження, можуть бути використані вчителями, методистами, розробниками навчальних програм та політиками освіти.

Дослідження думок вчителів та учнів щодо ролі іноземної мови в громадянському вихованні є важливим, оскільки воно може допомогти покращити використання іноземної мови для розвитку громадянських компетенцій учнів. Це, в свою чергу, може допомогти їм стати більш активними та відповідальними громадянами.

Вивчення іноземних мов може відігравати важливу роль у громадянському вихованні учнів. Дослідження думок вчителів та учнів щодо цієї

теми може допомогти покращити використання іноземної мови для розвитку громадянських компетенцій учнів.

Висновки

Підводячи підсумки нашого дослідження, можемо зробити наступні висновки:

– Ключова роль іноземної мови у громадському вихованні школярів – це набуття тих навичок грамотності учнів, що допомагають у формуванні когнітивних та емоційних норм поведінки у соціумі незалежно від статі чи походження.

– Необхідно дати розуміння того, що мови – це не лише про комунікацію, а й про національну приналежність та індивідуально-культурну ідентичність. Демократичні цінності, що закладаються у дітей з раннього віку можуть базуватися на позитивному сприйнятті мовної різноманітності та соціальної інтеграції, що досягається через залучення до спілкування.

– Актуальність дослідження обумовлена зростаючою роллю іноземної мови в сучасному суспільстві та її значним потенціалом для формування активної громадянської позиції у молоді.

– У ході дослідження було доведено, що вивчення іноземної мови може сприяти громадянському вихованню підростаючого покоління за такими напрямками:

- Формування культурної ідентичності: вивчення іноземної мови знайомить учнів з іншими культурами, цінностями та традиціями, що сприяє формуванню їхньої власної культурної ідентичності та толерантного ставлення до інших.

- Розвиток комунікативних навичок: володіння іноземною мовою дає можливість молоді спілкуватися з людьми з різних країн, що сприяє розвитку їхніх комунікативних навичок, вміння вести діалог, відстоювати свою точку зору та поважати думку інших.

- Розширення кругозору: вивчення іноземної мови дає доступ до інформації з різних джерел, що сприяє розширенню кругозору учнів, формуванню їхньої світоглядної позиції та активної життєвої позиції.

- Виховання поваги до прав людини: знайомство з міжнародними документами та нормами у сфері прав людини сприяє вихованню у молоді поваги до прав та свобод людини, розуміння цінності демократії та верховенства права.

- Підготовка до участі в глобальному суспільстві: володіння іноземною мовою є однією з ключових компетенцій, необхідних для успішного життя та роботи в сучасному глобалізованому світі.

- На основі результатів дослідження було розроблено методичні рекомендації щодо використання іноземної мови в громадянському вихованні підростаючого покоління:

- Використання автентичних матеріалів: використання автентичних текстів, відео, аудіозаписів та інших матеріалів з реального життя дозволяє зробити процес навчання іноземної мови більш цікавим та актуальним для учнів, а також сприяє формуванню їхньої громадянської позиції.

- Застосування інтерактивних методів навчання: використання інтерактивних методів навчання, таких як дискусії, рольові ігри, проекти, дозволяє активізувати учнів, залучити їх до обговорення актуальних соціальних проблем та висловити свою думку.

- Реалізація міжпредметних зв'язків: реалізація міжпредметних зв'язків з історією, географією, літературою, правознавством та іншими предметами дозволяє розширити контекст вивчення іноземної мови та поглибити знання учнів з різних галузей.

- Залучення учнів до позакласної роботи: залучення учнів до позакласної роботи, такої як участь у клубах, конкурсах, фестивалях, дозволяє їм практикувати іноземну мову в реальних ситуаціях спілкування, а також сприяє розвитку їхніх творчих здібностей та активної життєвої позиції.

Впровадження цих методичних рекомендацій в навчально-виховному процесі сприятиме більш ефективному використанню потенціалу іноземної мови для громадянського виховання підростаючого покоління та формування

активних громадян, які готові до життя та роботи в сучасному демократичному суспільстві.

Резюме

Вибір даної теми обумовлений важливістю розвитку громадянської позиції у молодого покоління та значенням іноземної мови у цьому процесі. Громадянське виховання включає в себе розуміння основних цінностей суспільства, уміння приймати активну участь у громадському житті та розвиток критичного мислення. Вивчення іноземної мови сприяє розширенню культурного кругозору, взаєморозумінню з представниками інших країн та формуванню громадянської свідомості через вивчення іноземних культурних та історичних контекстів. Таким чином, ця тема є актуальною та важливою для сучасного освітнього простору.

Перший розділ аналізує теоретичні основи ролі іноземної мови в громадянському вихованні. В розділі розглядаються поняття громадянського виховання, його складові елементи та вплив на формування громадянської позиції підростаючого покоління. Також досліджується роль іноземної мови у цьому процесі, її значення та вплив на розвиток громадянської свідомості.

Другий розділ присвячений аналізу практичного застосування іноземної мови в громадянському вихованні у різних контекстах. Розділ включає в себе огляд сучасних методик та підходів до використання іноземної мови в навчальному процесі, а також конкретні приклади та кейси з практики.

Ключові слова: Громадянське виховання, іноземна мова, громадянська позиція, навчальний процес, методи та підходи.

Resume

The choice of this topic is due to the importance of developing civic position in the younger generation and the importance of a foreign language in this process. Civic education includes an understanding of the basic values of society, the ability to take an active part in public life and the development of critical thinking. Learning a foreign language helps to broaden cultural horizons, build mutual understanding with representatives of other countries, and develop civic consciousness through the study of foreign cultural and historical contexts. Thus, this topic is relevant and important for the modern educational space.

The first chapter analyzes the theoretical foundations of the role of a foreign language in civic education. The chapter discusses the concept of civic education, its constituent elements and its influence on the formation of the civic position of the younger generation. It also examines the role of a foreign language in this process, its importance and impact on the development of civic consciousness.

The second section is devoted to the analysis of the practical use of a foreign language in civic education in different contexts. The section includes an overview of modern methods and approaches to the use of a foreign language in the educational process, as well as specific examples and cases from practice.

Keywords: Civic education, foreign language, civic position, educational process, methods and approaches.

Список використаної літератури

- Апасова, О. В. (2020). Роль іноземної мови у формуванні громадянської свідомості особистості. *Вісник Національного університету "Житомирський державний педагогічний університет імені Івана Франка"*, 1(82), 112-117.
- Безпалько, О. М. (2018). *Громадянське виховання у процесі вивчення іноземної мови*. Київ: ІЗМН.
- Бондарчук, О. В. (2019). Вивчення іноземної мови як фактор формування громадянської компетентності старшокласників. *Наукові записки Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Педагогічні науки*, 4(68), 142-147.
- Волосенко, О. В. (2018). Громадянське виховання у процесі вивчення іноземної мови. *Іноземні мови*, 4, 12-17.
- Гончаренко, О. М. (2021). Формування громадянської позиції особистості засобами іноземної мови. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Педагогічні науки*, 4, 104-111.
- Грищенко, О. В. (2019). *Формування громадянської компетентності майбутніх учителів іноземної мови*. Київ: Педагогічна думка.
- Громадянське виховання. (н.д.). Отримано з <https://studfile.net/>
- Громадянське виховання на уроках іноземної мови для 10 Клас, 11 Клас. (н.д.). Отримано з <https://vseosvita.ua/library/gromadanske-vihovanna-na-urokah-inozemnoi-movi1989.html>
- Данилюк, О. В. (2020). Роль іноземної мови у формуванні громадянської свідомості учнів загальноосвітніх шкіл. *Сучасні проблеми методики викладання іноземних мов*, 26, 115-122.

Євтушенко, О. С. (2020). *Методика формування громадянської свідомості учнів засобами іноземної мови*. Харків: Видавництво ХНУ імені В.Н. Каразіна.

Знання іноземних мов є вирішальним фактором при визначенні розміру зарплати – правда чи міф? (н.д.). Отримано з <https://ua.europa.jobs/art-znannja-inozemnych-mov/>

Концепція громадянського виховання. (н.д.). Отримано з <https://osvita.khpg.org/index.php?id=976002302>

Копил, Г. О. (н.д.). Німецькі педагоги про роль вивчення іноземної мови в усвідомленні ідентичності людини. Отримано з http://projects.dunehd.com/bitstream/handle/2010/30662/SMK_9.pdf?sequence=1&isAllowed=y

НОВОВОЛИНСЬКИЙ ЛІЦЕЙ №8 НОВОВОЛИНСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ. (н.д.). Позакласні заходи. Отримано з <http://novgimnasium.edukit.volyn.ua/>

Що таке громадянське виховання? (н.д.). Отримано з <https://nenc.gov.ua/wp-content/uploads/2016/07/gv1.pdf>

Вербицька, П. В. (2009). *Громадянське виховання учнівської молоді: сучасні аспекти розвитку*. Київ: Генеза.

Сухомлинський, В. (1977). Народження громадянина. У В. Сухомлинський (Ред.), *Вибрані твори* (Том 3, с. 283–582). Київ.

Чорна, К. І. (2004). *Виховання громадянина, патріота, гуманіста*. Київ: ТОВ "ХІК".

Barnes, D. (1972). Language and learning in the classroom. У А. Cashdan (Ред.), *Language in Education: A Source Book* (с. 112–117). Лондон і Бостон: Routledge and Kegan Paul.

Dubin, F., & Olshtain, E. (1986). *Course Design: Developing Programs and Materials for Language Learning*. Cambridge: Cambridge University Press.

Cambridge Assessment English Perspectives. (н.д.). *The Impact of Multilingualism on Global Education and Language Learning*. Dr Lid King The Languages Company.

Language and Civil Society E-Journal: Civic Education. (н.д.). Отримано з <https://americanenglish.state.gov/resources/language-and-civil-society-e-journal-civiceducation>

ДОДАТКИ

Додаток А

Анкета для учнів 8-9 класів

«Ставлення учнів до вивчення іноземної мови та їхньої громадянської активності»

1. Яке ваше ставлення до вивчення іноземної мови?
 - а) Я дуже люблю вивчати іноземні мови і вважаю це важливим.
 - б) Я ставлюся до вивчення іноземної мови з цікавістю, але іноді важко зосередитися.
 - в) Я не дуже зацікавлений(а) у вивченні іноземної мови.

2. Чи берете ви участь у шкільних громадських заходах або проектах?
 - а) Так, я активно беру участь у шкільних громадських заходах.
 - б) Іноді беру участь, але не завжди.
 - в) Ні, я не беру участь у шкільних громадських заходах.

3. Чому, на вашу думку, варто вивчати іноземну мову?
 - а) Для спілкування з людьми з інших країн і пізнання інших культур.
 - б) Щоб мати можливість подорожувати і відкривати нові можливості.
 - в) Я не дуже впевнений(а), чому варто вивчати іноземну мову.

4. Чи вважаєте ви себе громадянином, який активно бере участь у шкільному житті та суспільних справах?
 - а) Так, я стараюся бути активним(ою) і брати участь у шкільних та громадських заходах.
 - б) Не завжди, але час від часу виявляю ініціативу у суспільних справах.
 - в) Ні, я не дуже активний(а) у шкільному житті.

5. Як, на вашу думку, іноземна мова може впливати на вашу громадянську позицію?

а) Вона може допомогти краще розуміти світ та приймати обґрунтовані рішення.

б) Я не впевнений(а), який може бути вплив іноземної мови на мою громадянську позицію.

в) Я не думаю, що іноземна мова може впливати на мою громадянську позицію.

6. Чи впевнені ви, що вміння спілкуватися на іноземній мові допоможе вам у майбутньому?

а) Так, вважаю, що це буде корисно для моєї кар'єри та особистого розвитку.

б) Не дуже впевнений(а), чи буде вміння спілкуватися на іноземній мові корисним у майбутньому.

в) Не думаю, що це буде важливо для моєї майбутньої кар'єри.

7. Що, на вашу думку, можна зробити, щоб покращити процес вивчення іноземної мови у школі?

а) Збільшити кількість практичних занять та впровадити більше інтерактивних методів навчання.

б) Покращити кваліфікацію вчителів та забезпечити доступ до додаткових навчальних ресурсів.

в) Я не впевнений(а), що можна зробити для покращення вивчення іноземної мови у школі.

Дякуємо за вашу участь у заповненні анкети!

Додаток Б

Анкети для вчителів та учнів

«Як іноземна мова сприяє розвитку громадянської свідомості?»

Анкета для вчителів:

1. Чи вважаєте ви, що вивчення іноземної мови може відігравати важливу роль у громадянському вихованні?
2. Які переваги, на вашу думку, надає вивчення іноземної мови для розвитку громадянської свідомості учнів?
3. Які конкретні можливості вивчення іноземної мови ви вважаєте найбільш важливими для формування активної громадянської позиції учнів?

Анкета для учнів:

1. Чи вважаєте ви, що вивчення іноземної мови може відігравати важливу роль у вашому громадянському вихованні?
2. Які переваги вивчення іноземної мови, на вашу думку, сприяють розвитку вашої громадянської свідомості?
3. Які конкретні можливості, що відкриває вивчення іноземної мови, ви вважаєте найбільш корисними для формування вашої активної громадянської позиції?

Ці запитання допоможуть з'ясувати думку вчителів і учнів щодо ролі іноземної мови у громадянському вихованні та визначити переваги її вивчення для розвитку громадянської свідомості та активної позиції.